

JUSTITSMINISTERIET

Dato: 12. november 2008
Kontor: Lovafdelingen
Sagsbeh: Anne Sofie Pleidrup
Sagsnr.:
Dok.: APL40072

Fortegnelse over myndigheder og organisationer, der høres over forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder)

Østre Landsret
Vestre Landsret
samtlige byretter
Sø- og Handelsretten
Domstolsstyrelsen
Dommerforeningen
Dommerfuldmægtigforeningen
Domstolenes Tjenestemandsförening
HK Landsklubben Danmarks Domstole
Rigspolitiet
Rigsadvokaten
Foreningen af Offentlige Anklagere
Politiforbundet i Danmark
DJØF
Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige
Advokatrådet
Danske Advokater
Landsforeningen af Beskikkede Advokater
Institut for Menneskerettigheder
Foreningen for Etnisk Ligestilling
Dokumentations- og Rådgivningscentret om Racediskrimination
Retssikkerhedsfonden
Retspolitisk Forening
Kommunernes Landsforening
Danske Regioner
Rådet for Etniske Minoriteter

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Østre Landsret
Præsidenten

Jmt. Mdt.

- 9 DEC. 2008

Den - 8 DEC. 2008
J.nr. 40A-ØL-55-08

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

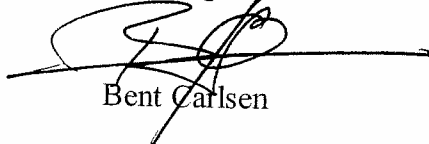
Justitsministeriet har i brev af 12. november 2008 (Sagsnr. 2008-740-0299) anmodet om en udtalelse om et udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Udkastet er drøftet med landsrettens dommere på et plenarmøde den 5. december 2008, og jeg skal herefter udtale følgende:

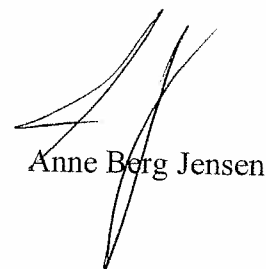
Udkastet indeholder i de almindelige bemærkninger til lovforslaget en nærmere gennemgang af spørgsmålet om lovforslagets forhold til grundloven, menneskerettighedskonventioner og EU-retten. Landsretten finder ikke at burde udtale sig som om dette spørgsmål, som vil kunne indbringes for retten til afgørelse.

Landsretten er i øvrigt bekendt med den udtalelse, som Den Danske Dommerforening har afgivet om udkastet den 27. november 2008, og har ikke yderligere at føje til.

Med venlig hilsen

Bent Carlsen

Anne Berg Jensen

Vestre Landsret
Præsidenten

Jmt. Mdt.
- 9 DEC.

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr. 40A-VL-50-08
Den 08/12-2008

Justitsministeriet har i brev af 12. november 2008 (Sagsnr. 2008-740-0299) anmodet om en udtalelse om et udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Udkastet er drøftet med landsrettens dommere på et plenarmøde den 5. december 2008, og jeg skal herefter udtale følgende:

Udkastet indeholder i de almindelige bemærkninger til lovforslaget en nærmere gennemgang af spørgsmålet om lovforslagets forhold til grundloven, menneskerettighedskonventioner og EU-retten. Landsretten finder ikke at burde udtale sig om dette spørgsmål.

Landsretten er i øvrigt bekendt med den udtalelse, som Den Danske Dommerforening har afgivet om udkastet den 27. november 2008, og har ikke yderligere at føje til.

Med venlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Bjarne Christensen".

Bjarne Christensen

Jmt. modt.
9 DEC. 2008

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Præsidenten
Domhuset, Nytorv 25
1450 København K.
Tlf. 33 44 80 00
Fax 33 44 84 88
CVR 21 65 95 09
administration.kbh@domstol.dk

j nr. 9029.2008.58

Dato 8. december 2008.

Justitsministeriet har ved skrivelse af 12. november 2008 anmodet samtlige byretter om en udtalelse vedrørende udkast til forslag om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Byretspræsidenterne, der er bekendt med Dommerforeningens høringssvar af 27. november 2008, skal i den forbindelse oplyse, at lovforslaget har været drøftet i alle byretter. Byretterne har følgende bemærkninger til forslaget:

Byretterne finder det er stærkt beklageligt, at der lægges op til en lovgivning om dommeres fremtræden og påklædning i retten. Vi er som Dommerforeningen uforstående over for bemærkningerne i lovforslaget om, at de foreslåede regler er nødvendige, og vi ser også forslaget som udtryk for en bekymrende mistillid til domstolene fra regeringens side.

Vi mener på linie med Dommerforeningen, at spørgsmålet om dommeres påklædning i retten ligesom andre spørgsmål om dommeretik må overlades til dommerne selv.

Vi kan derfor heller ikke støtte forslaget, men må i lighed med Dommerforeningen udtrykke dyb forundring over, at regeringen har valgt at tilsidesætte dommernes mening om et spørgsmål, som i den grad

berører vores daglige arbejde og derved har overtrådt en grænse for lovgivningsmagts indblanding i den dømmende magts anliggender, som ellers hidtil har været respekteret.

Der henvises til j.nr. 2008-740-0299.

Med venlig hilsen

~~Adrian~~

~~[Signature]~~

Klaus Thyer

Anders Codam

KyLLS

[Signature]

[Signature]

[Signature]

[Signature]

Brigitte Aldenborg Pedersen

[Signature]

[Signature]

Wahl

[Signature]

[Signature]

[Signature]

Sø- og Handelsretten

Den 8. december 2008
J.nr. H 19/08

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 12
1216 København K
jm@jm.dk

Sagsnummer 2008-740-0299, Forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder)

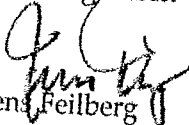
Sø- og Handelsretten finder ligesom blandt andre Dommerforeningen (skrivelse af 27. november 2008) at den foreslåede regel i retsplejelovens § 56 er unødvendig.

De nuværende regler er og vil fortsat være fuldt tilstrækkelige til sikring af at dommere fremtræder neutrale i retsmøder.

I anledning af bemærkningerne under pkt. 2.2.2 og 4.1. skal oplyses at også de sagkyndige dommere i Sø- og Handelsrettens retsafdeling bærer kappe når de medvirker til hoved- og delforhandlinger. Den praksis har vi tænkt os at fortsætte.

Til bemærkningen under pkt. 4.1.: "I sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten, er det forudsat, at der som hovedregel skal medvirke branchekyndige meddommere ...", skal anføres at retten i hovedforhandlinger skal tiltrædes af sagkyndige medlemmer, jf. retsplejelovens § 16, stk. 3, 1. pkt. Sagkyndige kan tiltræde retsmøder uden for hovedforhandling, jf. § 16, stk. 3, 2. pkt. Det vil i øvrigt nok være heldigst at fastholde den af retsplejeloven anvendte betegnelse "sagkyndige (rets)medlemmer", også fordi nogle sagkyndige retsmedlemmer vanskeligt kan betegnes som branchekyndige.

Med venlig hilsen

Jens Feilberg

Mails til jm@jm.dk

St. Kongensgade 1-3
1264 København K.
Tlf. 70 10 33 22
Fax 70 10 44 55
post@domstolsstyrelsen.dk
CVR nr. 21-65-95-09
EAN-nr. 5898000161184

NIJ11650/Sagsbeh. NIJ
J.nr.: 4101-2008-65.2
Vedr.: 2008-740-0299

dir. tlf.: 33929583
mail nij@domstolsstyrelsen.dk

8. december 2008

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder)

Ved e-mail af 12. november 2008 har Justitsministeriet anmodet om at modtage en udtalelse om udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Domstolsstyrelsen er enig i, at dommere i retsmøder skal fremstå neutrale, idet de i det hele ved deres fremtoning i retten skal sikre, at retten fremstår værdig, uafhængig og upartisk, således som det også er udtrykt i Personaleadministrativ Vejledning..

Domstolsstyrelsen finder det imidlertid forkert, at der i lovgivning som foreslået fastsættes specifikke regler om dommeres påklædning. Disse spørgsmål har ikke tidligere været reguleret ved lovgivning, men har været overladt til dommerne og domstolene selv, bortset fra nogle administrative forskrifter om kapper i de overordnede retter. Ved oprettelsen af Domstolsstyrelsen som led i domstolsreformen i 1998 blev domstolenes uafhængighed og selvstændighed i forhold til de øvrige statsmagter sikret ved, at bl.a. varetagelsen af administrative forhold blev overladt til Domstolsstyrelsen. På linje hermed anbefales det også i Europarådets rådgivende Dommerkomites (CCJE) Opinion no. 3 (Ethics, incompatible behaviour and impartiality, artikel 49, iii), at spørgsmål om dommeres påklædning i retten ligesom andre spørgsmål om dommeretik overlades til dommerne selv. Det foreliggende lovforslag om religiøse og politiske symboler og om kapper bryder med disse principper for kompetencer på domstolsområdet.

Styrelsen finder det på denne baggrund særdeles beklageligt, at der nu lægges op til lovgivning om dommeres fremtræden og påklædning i retten. At der lovgives kan især undre når henses til, at der ikke findes eksempler på sager, hvor en dommer har fremtrådt i retten på en måde, som kunne give anledning til at drage dommerens upartiskhed og neutralitet i tvivl.

For så vidt angår forslaget om religiøse og politiske symboler har Domstolsstyrelsen noteret sig de kortfattede bemærkninger om forslagets forhold til bl.a. grundloven, menneskerettighedskonventioner og EU-retten, herunder at bestemmelserne er nødvendige på grund af et sagligt hensyn til at sikre neutral fremtræden og ikke vil indebære en indirekte forskelsbehandling. Styrelsen finder, at disse spørgsmål er ganske komplicerede og derfor bør underkastes en grundigere undersøgelse.

For så vidt angår forslaget til en ny § 56 a i retsplejeloven om brug af kappe under hovedforhandlinger, kan Domstolsstyrelsen tilslutte sig høringssvaret fra Den Danske Dommerforening. For få år siden har spørgsmålet om brug af kapper i byretterne været drøftet blandt dommerne, der med klart flertal har taget afstand fra, at der indføres kapper i byretterne. Styrelsen er enig i denne holdning og finder det forkert, at der på tværs af domstolenes og dommemnes synspunkter ved lov gennemføres tvungen brug af kapper. Domstolsstyrelsen er desuden enig med Dommerforeningen i, at hvis forslaget alligevel gennemføres, bør påbuddet begrænses til hovedforhandlinger i nævninge- og domsmandssager.

For så vidt angår lovforslagets økonomiske konsekvenser kan Domstolsstyrelsen oplyse, at etableringsomkostningerne ved indførelse af kapper i byretterne, hvis det forudsættes, at alle domstolsjurister, der kan virke som dommer under hovedforhandlinger, skal have egen kappe, vil udgøre i alt 2,5 mio. kr. Hertil kommer årlige udgifter til rensning m.v. på 0,6 mio. kr. Hvis forslaget gennemføres bør domstolenes bevilling forhøjes tilsvarende, da det ikke vil være muligt at finde midlerne inden for domstolenes i forvejen begrænsede bevillingsmæssige rammer.

Med venlig hilsen

Niels Grubbe

Adam Wolf

København, den 27. november 2008

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Jmt. modt.
28 NOV. 2008

I skrivelse af 12. november 2008 har Justitsministeriet anmodet Dommerforeningen om en udtalelse vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

I den anledning bemærkes, at Dommerforeningens bestyrelse finder det stærkt beklageligt, at der lægges op til lovgivning om dommeres fremtræden og påklædning i retten.

Det anføres i bemærkningerne til forslaget, at de foreslåede regler er nødvendige, "idet det er af væsentlig samfundsmæssig betydning at understøtte befolkningens almindelige respekt for og tillid til domstolene som den dømmende magt."

Dommerforeningen er uforstående over for dette synspunkt, idet det er foreningens opfattelse, at domstolene allerede nyder stor respekt og tillid i befolkningen, og at forslaget ikke tjener til at understøtte denne respekt og tillid. Tværtimod kan forslaget ses som udtryk for en bekymrende mistillid til domstolene fra regeringens side.

Det nævnes tillige i bemærkningerne, "at religiøse spørgsmål i de senere år har spillet en stigende rolle i den offentlige debat her i landet bl.a. i lyset af indvandringen af personer med forskellig religiøs baggrund, og at spørgsmål om religiøst tilhørsforhold m.v. i den forbindelse generelt er blevet væsentligt mere kontroversielle end tidligere. Efter regeringens opfattelse er det væsentligt, at der ved domstolene ... tages højde for denne ændrede situation, således at dommerne i retsmøder ... undlader at tilkendegive et bestemt religiøst eller politisk tilhørsforhold m.v."

Justitsministeriet, Lovafdelingen 20 08 Nr. 470 - 0299

Det forudsættes herved, at dommere hidtil **ikke** har undladt dette, hvilket må bero på manglende viden om danske dommers adfærd og holdning til grundlæggende krav om dommers uafhængighed, upartiskhed og neutralitet.

Der er således ingen eksempler på, at en dommer har fremtrådt i retten på en måde, som kunne give anledning til at drage dommerens upartiskhed og neutralitet i tvivl.

Dommerforeningens bestyrelse vedtog i august 2007 følgende udtalelse om dommers fremtræden i retten:

”En dommer skal ikke blot være uafhængig og upartisk, men også fremstå uafhængig og upartisk. En dommer skal dømme efter loven – og kun den – og bør ved sin adfærd og fremtræden sikre, at retten fremstår værdig, neutral og upartisk. Den måde, dommere fremtræder i retten, er af væsentlig betydning for domstolenes troværdighed og befolkningens tillid til domstolene. Dommere må ikke favorisere nogen eller dømme under hensyn til egen tro og mening. Dommere bør i enhver henseende fremstå neutralt og derved understøtte den nødvendige tillid til, at den dømmende magt udøves alene på grundlag af loven.”

Dommerforeningen er således helt enig i, at dommere ved deres fremtræden i retten bør sikre, at retten fremstår uafhængig, værdig, neutral og upartisk.

Det er imidlertid Dommerforeningens opfattelse, at spørgsmål om dommers påklædning i retten ligesom andre spørgsmål om dommeretik bør overlades til dommerne selv, således som det anbefales i Europarådets rådgivende Dommerkomites Opinion No. 3 (Ethics and Liability of Judges para. 49, iii).

Den foreslåede regel om dommers fremtræden i retsmøder er derfor unødvendig og irrelevant og alene egnet til at fjerne fokus fra de aktuelle problemer, som navnlig byretterne har på grund af manglende ressourcer.

I forbindelse med domstolsreformens ikrafttræden overvejede landets byretsdommere spørgsmålet om at indføre kapper i byretterne. På Dommerforeningens årsmøde i november 2007 afviste byretsdommerne imidlertid med stort flertal at indføre kapper.

På den baggrund kan Dommerforeningen ikke støtte et lovforslag herom, men må tværtimod udtrykke dyb forundring over, at regeringen har valgt at tilsidesætte dommernes mening om et spørgsmål, der i den grad berører dommernes daglige arbejde, og derved overtrådt den grænse for lovgivningsmagts indblanding i den dømmende magts anliggender, som ellers hidtil har været respekteret.

Hvis forslaget om brug af kappe desuagtet gennemføres, bør brug af kappe i byretterne begrænses til hovedforhandlinger i nævninge- og domsmandssager.

Hovedforhandlinger i byretterne spænder lige fra hovedforhandlinger i omfattende nævningsager til hovedforhandlinger i familieretlige sager og sager om bøde for bagatelforseelser. Brug af kappe i de sidstnævnte sagstyper vil ikke tjene til at understøtte respekten for og tilliden til domstolene, men snarere skabe en unødvendig distance, som ikke vil være fremmende for behandlingen af disse sager.

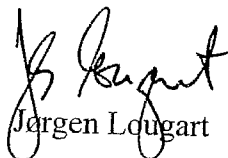
I punkt 6 i de almindelige bemærkninger til lovudkastet er der ikke anført noget om lovforslagets økonomiske konsekvenser i tilfælde af, at forslaget gennemføres.

Dommerforeningen går ud fra som givet, at domstolene tilføres ekstra bevillinger svarende til det millionbeløb, som det vil koste at udstyre landets byretsdommere og dommerfuldmægtige med et passende antal kapper.

At lade domstolene selv afholde disse uønskede udgifter vil efter Dommerforeningens opfattelse være et meget dårligt signal at sende i en tid, hvor domstolene i alvorlig grad mangler ressourcer til gennemførelse af domstolsreformen, anskaffelse af it-udstyr i retslokalerne og meget andet.

Der henvises til sagsnr. 2008-740-0299.

Med venlig hilsen

Jørgen Lougart

Anne Sofie Pleidrup

Fra: Janne P. Rasmussen [JAPR@domstol.dk]
Sendt: 8. december 2008 13:50
Til: Justitsministeriet
Emne: høringssvar

Prioritet: Høj

Vedhæftede filer: høring-dommeres fremtræden i retsmøder.doc

høring-dommeres
fremtræden i r...

Vedhæftet Dommerfuldmægtigforeningen høringssvar, som også vil blive sendt med almindelig post.

med venlig hilsen

Janne P. Rasmussen
retsassessor
Formand for Dommerfuldmægtigforeningen
direkte tlf. 43 23 1514
mobil 24 23 58 49

Dommerfuldmægtigforeningen

Janne P. Rasmussen, Retten i Glostrup, Stationsparken 27, 2600 Glostrup 43231400/43231514, jar@dommerfm.dk

www.dommerfm.dk

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Slotsholmsgade 10

1216 København K

I skrivelse af 12. november 2008 har Justitsministeriet anmodet Dommerfuldmægtigforeningen om en udtalelse vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Dommerfuldmægtigforeningen er bekendt med Dommerforeningens høringssvar.

Dommerfuldmægtigforeningen kan fuldt ud tilslutte sig de principielle synspunkter, der er angivet heri.

Vi finder det således også beklageligt, at der lægges op til lovgivning om dommeres fremtræden og påklædning i retten. Udkastet omfatter også Dommerfuldmægtigforeningens medlemmer, dommerfuldmægtige og retsassessorer, jf. retsplejelovens § 19, stk. 1 samt kontoransatte med fuldmagt efter retsplejelovens § 19, stk. 3. Dommerfuldmægtigforenings svar omfatter alle persongrupper, medmindre andet specifikt er anført.

Vi er enige i, at det er unødvendigt at lovgive på området, og at det alene kan opfattes som en ganske ubegrundet mistillid fra lovgivningsmagtens side til domstolene.

Vi er også enige i, at man skal fremtræde neutralt og upartisk i retten, og at der ikke kendes eksempler på, at dette ikke har været tilfældet. Men skulle det ske, giver de eksisterende regler om habilitet et fuldt ud tilstrækkeligt værn.

Det tilføjes, at ingen ved domstolene er i tvivl om, at man i retten ikke bare fremtræder, men skal være og naturligvis også er neutral og upartisk i forhold til både religiøse og politiske spørgsmål som i andre relationer.

Det er almindeligt hævdet, at formålet med lovudkastet er at forhindre ansættelse af kvindelige jurister med tørklæde. Dette formål vil utvivlsomt opnås, selvom de ifølge lovforslaget godt må bære tørklædet udenfor retssalen. Men det forekommer utænkeligt, at man gennemfører et universitetsstudium i jura og derefter søger ansættelse ved domstolene, såfremt man basalt er modstander af danske retsprincipper m.v., uanset om dette skyldes religiøse, politiske eller andre synspunkter. Det tilføjes, at der tidligere har været debat om f.eks. jøder kunne være dommere.

Vi vil samtidigt påpege, at lovudkastet medfører en ændring af gældende ret, hvilket ikke fremgår af bemærkningerne, og således ikke er diskuteret.

Det er hævdet, at lovudkastet er i strid med både Grundloven og Menneskerettighedskonventionen. Der kan bl.a. henvises til advokat Jesper Letts artikel i Advokaten 8/2008. De der rejste spørgsmål, ses ikke besvaret ved bemærkningerne til lovudkastet.

Der ses ikke at have været nogen debat om, hvorfor lovudkastet også omfatter kontorpersonale med bemyndigelse efter retsplejelovens § 19, stk. 3. For en ordens skyld bemærkes, at de pågældende ikke træffer afgørelser ved (rets)møder, idet mødet afsluttes, og sagen overgår til jurist, såfremt der er tvist. De i bemærkningerne til lovudkastet anførte afgørelser træffes ikke i møder, men på skriftligt grundlag.

Det fremgår ikke af lovudkastet, hvorfor lovgivningsmagten udover forbuddet mod en fremtræden, der er egnet til at blive opfattet som en tilkendegivelse om politisk eller religiøst tilhørsforhold, mener, at dommere, retsassessorer og dommerfuldmægtige i byretten

fremover skal bære kappe. Der ses ikke at være nogen som helst begrundelse herfor, hverken i sammenhæng med forbuddet eller isoleret.

Med venlig hilsen

Janne P. Rasmussen

Formand

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Jmt. Mdt.
- 2 DEC. 2008

Den 1. december 2008

CTW

**Høring over udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven
(Dommeres fremtræden i retsmøder) Sagsnr. 2008-740-0299**

Landsklubben har modtaget nævnte udkast til høring.

Vi kan tilslutte os bemærkninger fra Den Danske Dommerforening i foreningens svar af 27. november d.å. på ovennævnte høring.

Når der sendes høring til Landsklubben kan der med fordel sendes direkte til formanden på kake@domstol.dk.

De venligste hilsner

HK Landsklubben Danmarks Domstole

Kate Kengen

Kate Kengen

Jmt. Mdt.

21 NOV. 2008

21 NOV. 2008 hj

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr.: 2008-000-81

JURIDISK AFDELING

Polititorvet 14
1780 København V

Telefon: 3314 8888

E-mail: rpchc@politi.dk
Web: www.politi.dk

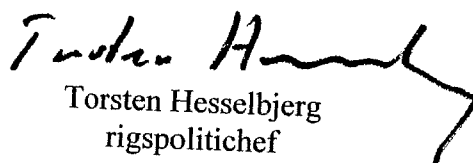
CTN

Vedr. Justitsministeriets sagsnr. 2008-740-0299

Ved brev af 12. november 2008 har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse om et udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Det skal i den anledning meddeles, at Rigspolitiet ikke har bemærkninger til udkastet.

Med venlig hilsen

Torsten Hesselbjerg
rigspolitichef

Akt.nr. 7

Justitsministeriet Lovafd.
EU og Menneskeret
Proces

2008 NR. 740-0299

Jmt. modt.
26 NOV. 2008

CWS

RIGSADVOKATEN

Justitsministeriet
Lovafdelingen, Strafferetskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

DATO
25 NOV. 2008

JOURNAL NR.
RA-2008-510-0003
BEDES ANFØRT VED SVARSKRIVELSER
SAGSBEHANDLER: CTA

RIGSADVOKATEN
FREDERIKSHOLMS KANAL 1
1220 KØBENHAVN K
TELEFON 33 12 72 00
FAX 33 43 67 10

Ved e-mail af 12. november 2008 (j.nr. 2008-740-0299) har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Lovforslaget vedrører alene domstolenes forhold. På den baggrund finder jeg principielt ikke at burde udtale mig om det.

Jørgen Steen Sørensen

Akt.nr. 9

Justitsministeriet Lovafd.
~~EU og Menneskeret~~
Proces 2008 NR. 740 - 0299

Justitsministeriet
Departementet
Lovafdelingen
Att. Christina Toftegaard Nielsen

Ref. PGJ/-
J. nr. 24.01-0571-2008

08.12.2008

Hørings svar vedr. forslag om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder)

Med brev af 12. november 2008 fremsendte Justitsministeriet ovennævnte lovforslag i høring, herunder hos Danmarks Jurist- og Økonomforbund. DJØF ønsker i den anledning at fremkomme med kommentarer til overvejelse i den forestående lovgivningsproces. Lovforslaget indeholder to elementer:

- a. et forbud for dommere imod at fremvise religiøse og politiske tilhørsforhold i retsmøder (§ 56), og
- b. et påbud for dommere om at bære kappe ved hovedforhandlinger (§ 56 a).

Selv om lovforslaget er oversigtligt med to indholdsmæssige paragraffer, berører det en lang række både principielle og praktiske spørgsmål, hvoraf DJØF hermed vil påpege en række, som nødvendigvis bør overvejes grundigere i en lovgivningsproces.

1. Lovregulering er unødvendig

Lovgivning udgør ryggraden i de skrevne af samfundets overordnede færdselsregler. Lovgivningen udvikler sig i takt med - eller oftere lidt bagefter - den udvikling, der foregår i den måde mennesker indretter sig på, de teknologiske muligheder og de internationale udfordringer. I en del tilfælde vedtages lovgivning, fordi en enkelt sag har vist, at der kan foregå ting, der opleves som utilfredsstillende.

Det foreliggende lovforslag er imidlertid i en klasse for sig. Der er en lang og hidtil ubrudt tradition for, at domstolene selv ordner sine forhold om fremtræden, upartiskhed og disciplin. Lovgiverne har ikke skrevet reglerne herfor. Der er heller ikke tale om en udvikling, hvor der viser sig nye og ukendte opgaver, som man ikke hidtil har kunnet håndtere. Og der foreligger end ikke et potentiale til en sag.

Enkelte politikere har i den offentlige debat taget afsæt i ytringer fra enkeltdommere, der for deres eget vedkommende har fundet et tørklædeforbud for vidtgående. Det er imidlertid en skræmmende begrundelse for et lovgivningsinitiativ, at en dommer har anvendt sin ytringsfrihed til at tilkendegive en holdning om sit virke.

Bemærkningerne rummer klogt nok ikke sådanne begrundelser, mens de omvendt er ganske sporadiske i forhold til overhovedet at anføre begrundelser for, at lovgiv-

ning på området er nødvendig. Det nærmeste, bemærkningerne kommer til en begrundelse, er da også alene en påstand om, at "religiøse spørgsmål i de senere år har spillet en større rolle i den offentlige debat" og at "spørgsmål om religiøst tilhørsforhold mv. ... er blevet væsentligt mere kontroversielle end tidligere."

I et land som Danmark uden en udpræget sekulær tradition, med en forfatning, der ikke fastslår religiøs neutralitet i det offentlige, med en tradition for domstolenes egen regulering, der aldrig har givet anledning til konflikter, med en dommerstand, der finder en lovregulering unødvendig og uden udsigten til en konkret sag, anser DJØF grundlaget for en lovregulering som ganske porøst og ikke en tilstrækkelig begrundelse for et så vidtgående skridt.

2. Lovregulering er en krænkelse af domstolene

I overensstemmelse med grundlovens bestemmelser om domstolenes selvstændighed og dommernes uafhængighed har det været en ubrudt sædvane i demokratisk tid at overlade den praktiske tilrettelæggelse af dommernes arbejde og daglige funktion som dommere til retspræsidenterne. I retsplejeloven er der i overensstemmelse hermed fastlagt regler for indseende med dommernes adfærd og om klageadgang til retspræsidenterne eller Den Særlige Klageret.

Den Særlige Klageret behandler klager om dommers forsømmelser, skødesløse adfærd, utilbørlige eller usømmelige forhold. I de senere år her gennemsnitligt 1 klage om året ført til misbilligelse og – meget sjældent – suspension. Der har så vidt vides aldrig været klager over dommers fremtræden med religiøse symboler.

Det er betænkeligt, at lovforslagets bemærkninger ikke indeholder nogen refleksion over domstolenes placering i den danske statsforfatningsret, når lovforslagets bestemmelser træder ind på et område – såvel med forbud som med påbud – der aldrig har været reguleret politisk, og som aldrig har givet nogen konkret anledning til en overvejelse om, hvorvidt domstolene ikke magtede at varetage opgaven med den praktiske tilrettelæggelse af dommernes arbejde og daglige funktion som dommere.

Et lovgivningsinitiativ, som det foreliggende lovforslag er udtryk for, er et udtryk for mistillid til dommerne og domstolene. En mistillid, som række langt længere end til de elementer, lovforslaget omhandler.

DJØF tillægger det afgørende betydning, at domstolenes selvstændighed og dommernes uafhængighed fastholdes. Derfor vil DJØF klart advare imod, at der gennemføres lovgivningsmæssige initiativer, der fastlægger konkrete regler for dommernes fremtræden, hvad enten det er forbud eller påbud.

DJØF opfatter forløbet og lovforslaget således, at domstolene anbringes i en slags gidselsituation i den meget betændte politiske religions- og værdikamp, som dansk politik har været og stadig er så domineret af.

3. Lovregulering er rigid og upragmatisk

Lovforslaget dokumenterer, at der er behov for en høj grad af klarhed om motiver, for en tydelig afgrænsning og for en udpræget konsekvens, når man vælger at regulere ved lov i stedet for gennem den pragmatisk regulering, som har været

den hidtil anvendte. Lovforslaget lægger op til at gøre et Dagmarkors ulovligt. Dette skyldes alene, at det selvfølgelig ikke kan tillades, at man diskriminerer imod muslimske tørklæder. Den offensive holdning imod tørklæder, fremkalder således at behov for at nedskrive i dansk lovgivning, at man ikke må bære et Dagmarkors under retsmøder.

I den pragmatiske hverdag er nuanceringen meget større og muligheden for overhovedet at undgå konflikter tilsvarende større. Pragmatisme er simpelthen en bedre metode til at skabe samhørighed og samvirke om de værdier, der præger domstolene – neutralitet, uafhængighed og upartiskhed.

4. De juridiske dommere i en særlig kategori

DJØF mener i modsætning til de begrundelser, der anføres i lovforslagets bemærkninger, at der er en klar skillelinje mellem de juridiske dommere og alle øvrige ved domstolene medvirkende medarbejdere, lægdommere og sagkyndige/branchekyndige meddommere. De juridiske dommernes opgave er i modsætning til øvrige offentligt ansattes udtrykkeligt beskrevet i grundloven, hvori det fastslås, at de i deres kald alene har at rette sig efter loven – i denne sammenhæng den danske lovgivning. De kan ikke afsættes ved dom eller flyttes imod deres ønske på nær i de tilfælde, hvor domstolenes ordning ændres.

Der er således søgt en sikring af deres uafhængighed og neutralitet i størst mulig udstrækning på grundlag af deres uddannelse og personlige kompetencer, som de foreligger afprøvet forud for deres udnævnelse. Man kan sige, at hvor grundloven for Folketingets medlemmer fastslår, at de alene er bundet af deres overbevisning, fastslår grundloven modsætningsvist for dommerne, at de alene er bundet af loven.

Dette stærke krav om neutralitet frem for individualitet fordrer en upåfaldende og en ikke udfordrende fremtræden og opførsel. I netop dette forhold kan findes begrundelsen for at kunne anerkende, at domstolene og dommerne selv kunne fastlægge et forbud imod religiøse og politiske tilkendegivelser i et sådant omfang, at disse med rette vil kunne opfattes som en tilkendegivelse.

Lovforslaget er med sine meget ubestemte bemærkninger, der åbner for en inddragelse af bl.a. lægdommerne under et forbud, imidlertid med til at undergrave den styrke, disse ellers principielle forhold kunne angive.

DJØF finder, at den afgrænsning, som lovforslaget lægger op til mellem de juridiske dommere og øvrige, må være fuldstændig klar og bestemt, såfremt der skal opretholdes en troværdighed om lovforslagets grundlæggende argumentation.

5. Kappepåbud er en undskyldning

DJØF finder, at de to elementer i lovforslaget er hinanden ganske uafhængige, og at de alene er kommet til at optræde sammen på grund af et forsøg på at tildække, at det egentlige formål med lovforslaget er at forbyde muslimske tørklæder. Dette formål fremgik tydeligt af debatten, der førte til beslutningen om lovforslaget. Her blev det dog klart for en række af de politiske aktører, at et rent tørklædeforbud ville støde på så mange juridiske vanskeligheder, at man måtte skabe en bredere argumentation.

Allerede i debatten om tørklædeforbud blev et ønske om dommerkapper fremført. Adskillige politiske kommentarer byggede på et fravær af indsigt, idet man fejlagtigt lagde til grund, at der tidligere havde været båret kapper ved alle domstolsinstanser, herunder altså også ved byretterne, hvilket ikke er tilfældet.

Dette fravær af indsigt skyldes formentlig, at dommerkapper ved byretterne aldrig har været et politisk spørgsmål, hvilket i givet fald havde været relevant at have berørt i forbindelse med den omfattende domstolsreform, som blev vedtaget af Folketinget i 2006.

Når man således i en debat om gennemførelse af et forbud imod tørklæder pludselig fremkommer med et hidtil uudtalt ønske om at påbyde byretsdommere at bære kapper, så fremstår dette ønske mere som en erkendelse af, at man godt ved, at et tørklædeforbud alene ville være juridisk uholdbart at gennemføre.

DJØF finder, at lovforslagets forsøg på at fremtræde som et ønske om uniformering af dommerne, ikke stemmer med hverken lovforslagets tilblivelseshistorie eller med den hidtidige fraværende interesse for dommerkapper. DJØF mener, at sammenkædningen er usaglig, og at ønsket om uniformering ikke er båret af saglige hensyn.

6. Kappepåbud er et problem

DJØF mener, at den pludseligt opståede interesse for dommernes kapper ved en gennemførelse af lovforslaget vil resultere i en rigid løsning, der ikke bidrager til at løse de opgaver, domstolene er sat til at varetage, på en hensigtsmæssig måde.

Når der ikke har været anvendt kapper ved byretterne skyldes dette formentlig, at dommerne i byretterne behandler en række forholdsvis mindre sager. Her er der i den danske retstradition lagt vægt på, at dommerne ved deres indsigt og personlighed formår at skabe et miljø i den enkelte retsforhandling, der giver mennesker, der ikke er vant med at optræde over for stærke myndigheder, en relevant følelse af nærvær og interesse i den pågældendes synspunkter og forhold. I sådanne sager vil kapper kunne give anledning til at skabe en unødigt afstand.

Mange politiske udsagn i debatten har fået tankerne til at gå i retning af de mange amerikanske kriminalfilm med lange og grundige domstolsscener. Sådanne scener – og i øvrigt store dele af den retlige behandling – ligger imidlertid milevidt fra, hvordan virkeligheden udspiller sig i danske retssale.

DJØF finder det problematisk, at et forholdsvist indgribende element i en lovgivning tilvejebringes på et så ufuldstændigt grundlag og ude af trit med virkeligheden. Forløbet understreger DJØFs helt grundlæggende krav om, at beslutningerne om dommernes fremtræden og påklædning skal tages af dommerne, da de er de nærmeste til at træffe saglige beslutninger, der tager de væsentlige og relevante hensyn til den på en gang smidige og værdige måde at løse domstolens opgaver på.

7. Lovforslagets forhold til grundloven og internationale retsregler

Lovforslagets bemærkninger opholder sig i et forholdsvis beskeden omfang ved de mulige konflikter, lovforslagets indhold kunne forventes at rejse i forhold til grundlo-

ven, den europæiske menneskerettighedskonvention, FNs konventioner og EU-retten.

DJØF har ikke fundet anledning til at påpege konkrete konflikter i forhold til de ovennævnte retsregler. Men lovforslagets bemærkninger er ikke tilstrækkelige til at bortvejre den tvivl, som kan anføres, og som allerede fra mange sider er anført. Medmindre dette forhold overlades til Folketinget at sikre en yderligere belysning af, bør det endelige lovforslag indeholde en mere fyldestgørende og overbevisende gennemgang af mulige konflikter.

8. De videre perspektiver for integration

Det kan opleves som en fantastisk positiv tilkendegivelse, at et stort flertal i Folketinget anser det for overvældende sandsynligt, at der inden for få år er unge danskere med indvandrerbaggrund, der opnår en sådan status i det danske samfund, at de erhverver såvel en høj uddannelse som en sådan personlig kompetence og respekt, at de vil glide ind i en rolle som juridiske dommere.

AI erfaring fortæller, at der ikke er noget, der virker mere befordrende for oplevelse af at være en fuldgyldig del af et samfund end at tilegnelse af uddannelse og kompetencer ledsages af tilhørende respekt og anerkendelse uden skelen til køn, etnicitet, religion eller politisk eller seksuel orientering.

DJØF mener, at en sådan udvikling er ønskelig og nødvendig for samfundets positive forvaltning af mangfoldighed. I en globaliseret verden er mangfoldighed en styrke, som Danmark ikke har råd til at undertrykke. DJØF ønsker selv at medvirke til en vellykket udvikling med indsatser inden for DJØFs egen medlemsskare.

Imidlertid kan man desværre også opfatte hele tilblivelsen af lovforslaget som endnu et skridt på en vej, hvor det ikke er målet at undgå eller at løse konflikter, men hvor konflikterne er målet.

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

DATO: 8. december 2008
J.NR.: 04-014302-08-1184
REF.: rmm-sss

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder)

Ved brev af 12. november 2008 har Justitsministeriet anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte lovudkast.

Advokatrådet skal i den anledning bemærke følgende:

Advokatrådets hovedsynspunkter:

Som bekendt er det et grundelement i alle vestlige forfatninger, at statsmagten er tredelt i en lovgivende, en udøvende og en dømmende magt. Princippet har i Danmark fundet udtryk i grundlovens § 3. Denne tredeling af magten stammer fra den franske filosof Montesquieu og tanken bag er, at tredelingen af magten bedst sikrer, at statsmyndighederne holder hinanden i balance, hvilket i sin natur – og det er det afgørende – bedst sikrer borgernes frihed. Hvis denne ligevægt og indbyrdes uafhængighed forskybnes, øges risikoen for magtmisbrug.

I de senere år er der imidlertid eksempler på, at regering og folketing har gennemført en tæt regulering af forskellige forhold i domstolene, som det tidligere har været overladt til domstolene selv at regulere. Der er således fastsat sagsbehandlingstider for visse straffesager, som indebærer, at domstolenes mulighed for selv at tilrettelægge en hensigtsmæssig sagsbehandling er blevet indskrænket. Det foreliggende forslag er endnu et eksempel på lovgivning vedrørende domstolenes anliggender, som rejser spørgsmål om balancen mellem statsmagterne.

Det er Advokatrådets opfattelse, at det i et demokratisk samfund baseret på den enkelte borgers frihed må være en grundlæggende forudsætning for en lovmæssig regulering, at denne er nødvendig. Advokatrådet finder ikke, at det i et samfund som det danske er passende og nødvendigt at regulere spørgsmålet om dommeres fremtoning i retten så detaljeret, som der her lægges op til. Der er tradition for at udvise tilbageholdenhed med at foretage regulering af domstolenes interne forhold,

som hidtil er blevet overladt til domstolene selv af respekt for domstolenes selvstændige stilling i dansk ret. Denne praksis er efter Advokatrådets opfattelse velbegrunder og har så vidt ses aldrig givet anledning til problemer. I forbindelse med domstolsreformen, der trådte i kraft i 1999, blev det anført som et væsentligt formål netop at sikre domstolene videst mulig uafhængighed af regering og Folketing. Således er den nuværende ordning, hvor vurderingen af dommers egnethed foretages af Dommerudnævnelsesrådet netop et udslag af et generelt ønske om at sikre domstolene og dommerne videst mulig selvstændighed i deres funktionsudøvelse. Lovforslaget kan opfattes som udtryk for en mistillid til domstolenes evne til at tage vare på egne forhold. Denne mistillid er ubegrundet og uheldig.

Advokatrådet finder, at regulering af domstolenes forhold på områder som det foreliggende alene bør finde sted, hvor der er påvist væsentlig behov herfor, og hvor domstolene må antages ikke selv at kunne varetage de hensyn, der forfølges med lovforslaget. Advokatrådet finder ikke, at disse betingelser er opfyldt i det foreliggende tilfælde.

Advokatrådet bemærker endvidere, at det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at Justitsministeriet ikke finder, at forslaget rejser spørgsmål om forholdet til grundlovens § 70. Baggrunden herfor er formentlig den, at forbuddet mod at bære religiøse symboler under hovedforhandlingen retter sig mod enhver uanset trosbekendelse.

Den statsretlige litteratur giver ikke sikre holdepunkter for antagelsen af, at de foreslåede bestemmelser ikke er i strid med grundlovens § 70.

Advokatrådet finder, at det er af afgørende betydning, at der ikke gennemføres en lovgivning, som senere vil kunne tilsidesættes som grundlovsstridig, og anbefaler derfor, at der foretages en langt grundigere analyse end sket af forholdet til grundlovens § 70.

Advokater er daglige brugere af domstolene, og advokater har vel om nogen til stadighed erfaring med domstolenes evne til at sikre, at dommere optræder upartisk og uhildede. Advokatrådet har – baseret på advokaters daglige erfaringer i det praktiske retsliv – fuld tillid til, at domstolene lever op til disse krav, og at Dommerudnævnelsesrådet, gennem sin ansættelsesprocedure, kan sikre, at kun ansøgere, som også lever op til dette krav, ansættes som dommere.

Advokatrådets øvrige bemærkninger:

Forbudet mod at bære religiøse symboler m.v.

For så vidt angår lovforslagets overordnede formål skal Advokatrådet bemærke, at lovforslaget efter sit indhold ikke tilsigter at afholde personer med en bestemt politisk opfattelse eller som bekender sig til en bestemt tro, fra at søge ansættelse ved domstolene. Advokatrådet er imidlertid særdeles bekymret for, at dette netop kan blive en konsekvens af de foreslåede regler for så vidt angår personer, der bekender sig til en bestemt tro. Rekrutteringen til dommerstillinger bør udelukkende være baseret på ansøgernes kvalifikationer. Ved vurderingen af disse kvalifikationer indgår også ansøgers evne til, i sit virke som dommer, at undgå en sammenblanding af den dømmende funktion med den pågældendes egne politiske eller religiøse overbevisninger.

Som ovenfor nævnt, finder Advokatrådet grundlæggende, at spørgsmålet om dommeres fremtræden i retsmøder kan overlades til domstolenes egen regulering.

Advokatrådet er naturligvis enig i, at en dommer ikke i retten, i ord eller på anden vis bør tilkendegive en bestemt politisk observans.

For så vidt angår religiøs overbevisning er der imidlertid tale om et efter Advokatrådets opfattelse helt anderledes forhold. Der findes intet sagligt eller videnskabeligt grundlag for at påstå, at personer, der bekender sig til en bestemt tro, generelt vil have et bestemt syn på afgørelsen af en sag. Dette er også lovforslagets udgangspunkt, idet bemærkningerne angiver, at det ikke fører til inhabilitet, at en dommer rent faktisk er religiøs. Hvis dette lægges til grund, og det tillige må antages, at Dommerudnævnelsesrådet er i stand til at sikre, at der ikke udnævnes dommere, som generelt vil være partiske på grund af deres religiøse overbevisning, er de gældende regler i retsplejeloven om dommeres habilitet fuldt ud tilstrækkelige til at sikre, at en dommer ikke blot er upartisk, men også fremtræder som sådan.

Advokatrådet bemærker endvidere, at det næppe er juridisk korrekt, når det i lovforslaget hævdes, at en person, der besidder en egenskab, der ikke er inhabilitetsskabende skulle kunne blive inhabil ved at bære et symbol, som udtrykker en sådan egenskab.

Lovforslagets regulering af adgangen til at bære religiøse og politiske symboler er forskellig for dommere, lægdommere og sagkyndige dommere. Advokatrådet skal hertil bemærke, at det, hvis hensynet bag forslaget er at sikre, at domstolene fremtræder neutralt, forekommer inkonsekvent, at de juridiske dommere er omfattet af et forbud, som ikke gælder for nævninge og domsmænd, idet inhabilitet hos en nævning eller domsmand normalt vil blive anskuet som en væsentlig omstændighed ved vurderingen af den samlede rets habilitet.

Det fremgår af lovforslaget, at forbudet mod religiøse og politiske symboler ikke omfatter anklagemyndigheden i straffesager.

Advokatrådet skal hertil bemærke, at såfremt det må lægges til grund, at det for den tiltalte med rette kan skabe tvivl om domstolenes upartiskhed, hvis en dommer bærer religiøse symboler, gælder dette efter Advokatrådets opfattelse ikke med mindre styrke i forhold til anklageren i sagen, der har en langt mere aktiv rolle under processen, og som i forvejen ofte for tiltalte vil kunne fremstå som en modstander.

Det fremgår af lovforslagets pkt. 4, at baggrunden for det foreslåede forbud mod religiøse symboler er begrundet i, at regeringen ikke fuldt ud finder det hensigtsmæssigt at tillade religiøs beklædning mv. i retten.

Som omtalt i lovforslagets pkt. 5.2.3 foretages der med lovforslaget indgreb i rettigheder, der beskyttes af den europæiske menneskerettighedskonvention, som stiller krav om, at et sådant indgreb skal være nødvendigt og proportionalt. Advokatrådet finder det i lyset af de krav, der er indeholdt i konventionens artikel 9, stk. 2 og artikel 10, stk. 2, betænkeligt at gennemføre regulering, der som beskrevet beror på en hensigtsmæssighedsvurdering, der forekommer at være funderet i en politisk vurdering snarere end i en vurdering af, hvad der må anses for nødvendigt for at sikre befolkningens tillid til domstolene. Advokatrådet finder det derfor tvivlsomt, om kravet om nødvendighed og proportionalitet er opfyldt

For så vidt angår afgrænsningen af, hvilke beklædningsgenstande, symboler mv., der omfattes af lovforslaget, finder Advokatrådet, at det i praksis kan blive vanskeligt at afgøre, hvornår der er tale om forhold, der omfattes af den foreslåede bestemmelse. Det fremgår f.eks. ikke, om politiske symboler også omfatter medlemskaber af f.eks. en loge, organisationer som Rotary osv., ligesom det ikke fremgår, om forhold som frisure, skæg mv. vil kunne indeholde en religiøs eller politisk tilkendegivelse, der omfattes af lovforslaget.

Advokatrådet finder det på den baggrund vidtgående ved lov at begrænse adgangen til at bære symboler af religiøs karakter, navnlig når der ikke er et sagligt grundlag for at antage, at en religiøs holdning hos dommeren generelt er egnet til at påvirke dommerens habilitet.

Forslaget om at indføre kapper ved lov

Forslaget om ved lov at påbyde kapper i retterne er ikke begrundet nærmere i lovforslagets bemærkninger. Det fremgår således ikke af bemærkningerne, om denne del af lovforslaget er begrundet i et hensyn til at sikre domstolenes neutrale fremtræden, men Advokatrådet bekendt har der ikke været eksempler på dommere, der har været påklædt på en måde, der er egnet til hos befolkningen at så tvivl om domstolenes neutralitet mv. Advokatrådet skal herved henvise til, at der gentagne gange er gennemført undersøgelser af befolkningens tillid til en række myndigheder, erhverv mv., og at domstolene i disse undersøgelser sædvanligvis ligger helt i top, når det gælder befolkningens tillid.

Advokatrådet savner således en egentlig begrundelse for forslaget, herunder en begrundelse for, hvorfor det bør indføres ved lov.

Advokatrådet finder, at det trygt kan overlades til domstolene selv at tage stilling til, hvorvidt der skal anvendes kapper. Der findes allerede regler herom i de overordnede retter, og Advokatrådet ser ingen grund til at fastslå disse ved lov. For så vidt angår brugen af kapper ved byretterne, finder Advokatrådet, at dette bør overlades til domstolene selv.

For så vidt angår den lovtekniske fremgangsmåde fremgår det af lovforslagets pkt. 4.3, at den hidtidige praksis, hvorefter der er mulighed for ikke at anvende kapper, hvis der skal afhøres børn, hvis det er upraktisk eller for varmt mv., foreslås opretholdt. Advokatrådet har ikke bemærkninger til denne skønsprægede adgang til at fravige indholdet i forslaget til § 56a, men finder, at en sådan adgang til at fravige lovens udgangspunkt bør omtales i lovens ordlyd og skal derfor anbefale, at der direkte i bestemmelsen åbnes mulighed for at fravige lovens udgangspunkt.

Med venlig hilsen

Henrik Rothe

Anne Sofie Pleidrup

Fra: Helle Hübertz Krogsøe [hhk@danskeadvokater.dk]
Sendt: 8. december 2008 11:16
Til: Justitsministeriet
Cc: Lars Svenning Andersen; Frank Jensen; Frans Rønnov; lqj@advokatnet.dk
Emne: Danske Advokaters høringssvar vedrørende
Vedhæftede filer: Dommeres fremtræden i retten.docx

Vedhæftet sendes Danske Advokaters høringssvar vedrørende Justitsministeriets lovudkast om dommeres fremtræden.

Med venlig hilsen

Helle Hübertz Krogsøe
vicedirektør

Mobil tlf. nr. 24 40 20 84

Danske Advokater
Kronprinsessegade 28
1306 København K

www.danskeadvokater.dk

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

8. december 2008

**Vedr.: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af
retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).**

Justitsministeriet har den 12. november 2008 (j.nr. 2008-740-0299) anmodet Danske Advokater om en udtalelse om et vedhæftet udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Dommeres fremtræden i retsmøder).

Lovudkastet indeholder to forslag:

For det første foreslås det at fastsætte i retsplejeloven, at dommere i retsmøder ikke må fremtræde på en måde, der er egnet til at blive opfattet som en tilkendegivelse om dommeres eventuelle religiøse eller politiske tilhørsforhold eller om dommerens personlige holdning til et religiøst eller politisk spørgsmål i øvrigt, jf. lovudkastets § 1 (ny § 56 i retsplejeloven).

Af de almindelige bemærkninger (pkt. 1) fremgår det, at formålet med lovforslaget er at varetage hensynet til, at dommere i retsmøder, hvor retten udøver sin virksomhed i forhold til borgerne m.v., fremstår neutrale, og dermed at understøtte befolkningens almindelige respekt for og tillid til domstolene som den dømmende magt.

Endvidere er det under pkt. 4.1. i de almindelige bemærkninger anført, at sigtet med den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 56 er at understøtte befolkningens almindelige respekt for og tillid til domstolene som den dømmende magt.

Der er i den forbindelse i de almindelige bemærkninger bl.a. henvist til, at den retstilstand, som er beskrevet i Domstolsstyrelsens Personaleadministrative Vejledning med hensyn til krav til påklædning i retten, efter regeringens opfattelse ikke er fuldt ud hensigtsmæssig for så vidt angår adgangen til at bære religiøse symboler m.v.

Regeringen har ifølge lovforslagets almindelige bemærkninger herved bl.a. lagt vægt på, at religiøse symboler i de senere år har spillet en stigende rolle i den offentlige debat her i landet bl.a. i lyset indvandringen af personer med

ADVOKATERNES HUS
KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K

TELEFON 70 20 32 12
MAIL@DANSKEADVOKATER.DK
WWW.DANSKEADVOKATER.DK

forskellig religiøs baggrund, og at spørgsmål om religiøst tilhørsforhold m.v. i den forbindelse generelt er blevet væsentligt mere kontroversielle end tidligere. Efter regeringens opfattelse er det væsentligt, at der tages højde for den ændrede situation, således at dommere i retsmøder undlader at tilkendegive et bestemt religiøst eller politisk tilhørsforhold m.v.

Ifølge de specielle bemærkninger til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 56 vil det foreslåede forbud bl.a. omfatte tilfælde, hvor dommeren under retsmødet bærer muslimsk hovedbeklædning, et kristent kors eller en jødisk kalot.

For det andet foreslås det at udbrede den nuværende anvendelse af dommerkapper under hovedforhandlingen til også at omfatte byretterne, jf. lovudkastets § 1 (ny § 56 a i retsplejeloven).

Der er ikke i de almindelige bemærkninger angivet nogen begrundelse for forslaget.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget under pkt. 4.3. er det anført, at det er forudsat, at den nuværende praksis i Højesteret og i landsretterne og Sø- og Handelsretten, hvorefter dommerne efter retsformandens nærmere bestemmelse i konkrete tilfælde kan undlade at bære kappe, kan fortsætte – også ved byretterne.

Den foreslåede bestemmelse regulerer ikke advokaters og anklageres brug af kapper.

1. Indledningsvis bemærkes det, at lovudkastet har været drøftet i Danske Advokaters bestyrelse.

Endvidere har Danske Advokater gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt foreningens medlemmer. Den har til formål at undersøge medlemmernes holdninger til en række spørgsmål, herunder nærværende lovudkast.

2. Som der nærmere er redegjort for i det følgende er Danske Advokater imod de foreslåede bestemmelser om dommers fremtræden. Derfor opfordrer Danske Advokater regeringen til ikke at fremsætte lovforslaget.

Danske Advokater bemærker herefter nærmere følgende:

Danske Advokater er enig i, at det er et centralt og helt grundlæggende element i dommergerningen, at dommeren i sin judicielle virksomhed er – og tillige fremstår – uafhængig og upartisk, når der skal træffes afgørelse i de sager, der forelægges for retten.

Retsplejeloven indeholder i §§ 60 og 61 almindelige habilitetsregler (speciel inhabilitet), ligesom rettens formand efter retsplejelovens § 151 våger over, at forhandlingen i retten foregår med tilbørlig orden og værdighed.

Herudover gælder det almindelige såkaldte decorumkrav for dommere – det vil sige, at dommere i og uden for tjenesten skal vise sig værdige til den agtelse og tillid, som stillingen kræver.

I tråd hermed er det i Domstolsstyrelsens Personaleadministrative Vejledning til de ansatte ved domstolene anført, at det særligt for de personer, som træffer afgørelse i retten, gælder, at den pågældende med sin fremtoning i retten må sikre, at retten fremstår værdig, uafhængig og upartisk.

Herudover har Dommerforeningens bestyrelse i august 2007 enstemmigt vedtaget en udtalelse om dommers fremtræden i retten. Udtalelsen er bl.a. gengivet i Den Danske Dommerforenings brev af 4. september 2008 til Folketingets Retsudvalg.

Forslaget om generelt at forbyde religiøse symboler m.v. er som anført ovenfor begrundet i hensynet til at sikre, at dommere i retsmøder fremstår neutrale, og de nye regler skal ifølge regeringen være med til at understøtte befolkningens almindelige respekt for og tillid til domstolene. Det er således alene tale om et spørgsmål om dommers fremtræden.

Forslaget er ikke på nogen måde begrundet i, at man har fundet et sådant forbud mod religiøse symboler m.v. nødvendigt i lyset af konkrete sager eller episoder ved domstolene.

Danske Advokater skal i den forbindelse – som helt central bruger af domstolene – understrege, at man ikke er bekendt med, at der ved danske domstole har været eller er problemer i praksis på dette område.

Det skal ligeledes understreges, at Danske Advokater har fuld tillid til, at domstolene selv på en hensigtsmæssig og effektiv måde kan ordne disse spørgsmål inden for den eksisterende lovgivning, jf. ovenfor.

Efter Danske Advokaters opfattelse er det dommers kommunikation med en retssags parter, vidner, advokater og tilhørere samt argumentationen i de domme og kendelser, som dommeren afsiger, som er afgørende for, om dommeren fremstår uafhængig og upartisk. Danske Advokater finder ikke, at det i sig selv bør skabe tvivl om en dommers uafhængighed og upartiskhed, at dommeren eventuelt bærer et tørklæde, et kors eller en kalot.

I tilknytning hertil bemærkes, at hovedformålet – af central samfundsmæssig betydning – med den domstolsreform, som trådte i kraft den 1. juli 1999, netop var at markere domstolenes selvstændige og uafhængige stilling og markere deres stilling som den tredje statsmagt.

Derfor oprettede man Domstolsstyrelsen, som er domstolenes egen uafhængige administration under ledelse af en bestyrelse, jf. loven om Domstolsstyrelsen, som har til opgave at sikre velfungerende domstole.

Samtidig blev der oprettet et uafhængigt Dommerudnævnelsesråd, som afgiver dommerindstillinger til justitsministeren, jf. retsplejelovens § 43 a.

Danske Advokater finder ligeledes anledning til at understrege, at man har tiltro til, at rekruttering til domstolene, den langvarige uddannelse og udnævnelse af dommere sker på fuldt ud betryggende vis, herunder at der sker en bred rekruttering blandt de bedst egnede og mest velkvalificerede kandidater.

Hertil kommer, at det efter Danske Advokaters opfattelse ikke kan udelukkes, at det foreslåede generelle, lovregulerede forbud mod religiøse symboler m.v. vil sende et forkert signal, der vil kunne bidrage til en øget polarisering i det danske samfund.

Religiøse symboler har i de senere år spillet en stigende rolle i den offentlige debat her i landet, men Danske Advokater finder ikke, at denne debat i sig selv skulle kunne begrunde det foreslåede generelle forbud. Danske Advokater har tillid til, at Domstolsstyrelsen løbende vurderer, om der opstår behov for en revidering af de nuværende bestemmelser.

På denne baggrund er det samlet set Danske Advokaters opfattelse, at mere detaljerede spørgsmål om dommers ydre fremtoning m.v. i retten – inden for de generelle krav til uafhængighed, upartiskhed, værdighed og neutralitet – bør overlades til domstolene selv at regulere, og Danske Advokater skal derfor udtale sig imod at lovgive som foreslået i retsplejelovens § 56 med tilhørende bemærkninger

Danske Advokater er bekendt med Den Danske Dommerforenings høringssvar af 27. november 2008, Dommerforeningens brev af 4. september 2008 til Folketingets Retsudvalg og de synspunkter, som flere dommere gennem den senere tid bl.a. i medierne har givet udtryk for i relation til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 56.

Danske Advokater har i øvrigt hæftet sig ved, at det af lovforslagets almindelige bemærkninger om fremmed ret (pkt. 3) fremgår, at i hovedparten af de adspurgte lande, herunder de øvrige nordiske lande, er der ikke regler, der forbyder ansatte ved domstolene at bære religiøse symboler m.v.

3. Særligt med hensyn til forslaget om, at den nuværende brug af dommerkapper under hovedforhandlinger i Højesteret, landsretterne og Sø- og Handelsretten skal udbredes til at også at omfatte byretterne skal Danske

Advokater bemærke, at man ikke finder, at det bør fastsættes, at dommere bærer kapper i byretten under hovedforhandlingen.

I tilknytning hertil bemærkes, at der som anført ovenfor ikke i lovforslagets almindelige bemærkninger er anført en begrundelse for forslaget.

Danske Advokater er også i relation til forslaget om dommerkapper i byretterne bekendt med Den Danske Dommerforenings høringssvar af 27. november 2008, Dommerforeningens brev af 4. september 2008 til Folketingets Retsudvalg og de synspunkter, som flere dommere gennem den senere tid bl.a. i medierne har givet udtryk for også på dette punkt.

Danske Advokater har ikke i øvrigt bemærkninger til denne del af forslaget.

Venlig hilsen

Helle Hübertz Krogsøe
vicedirektør/retschef

LANDSFORENINGEN AF
BESKIKKEDE ADVOKATER

Jmt. modt.
- 5 DEC. 2008

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 Kbh. K

FORMAND:
HENRIK STAGETORN
ST. STRANDSTRÆDE 21
1255 KØBENHAVN K
TLF. 33 12 46 11
FAX 33 12 84 45
E-MAIL: HS@STAGETORN.DK

SEKRETARIAT:
AMAGERTORV 11, 3.
1160 KØBENHAVN K
TLF. 33 15 01 02
GIRO 735 02 01
E-MAIL: ER@HOMANNLAW.DK

Amagertorv 11
4. december 2008
ER/bn
Direkte tlf.: 33 36 70 44

CTM

Vedr.: J.nr. 2008-740-0299. Høring over udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven
(Dommeres fremtræden i retsmøder).

Justitsministeriet har den 12. ds. pr. e-mail udsendt ovennævnte høring og anmodet om en udtalelse.

Materialet har været udsendt til bestyrelsen, der ikke finder, at der er behov for en lovændring.

Med hensyn til udkastets § 56 (dommeres fremtoning) er sigtet med den foreslåede ændring jo reelt ikke et indgreb mod f.eks. Dagmarkors eller jødisk kalot (sidstnævnte er vel heller aldrig set i retten), men reelt et spørgsmål om at lovgive mod muslimsk hovedbeklædning. Bestyrelsen finder de regler, der er fastsat af Domstolsstyrelsen, bemærkningerne side 4, fuldt tilstrækkelige.

Hvad angår udkastets § 56 a (dommerkapper i byretten), finder bestyrelsen ikke anledning til at indføre nye beklædningsregulativer, der er med til at lægge afstand mellem retten og dens brugere.

På bestyrelsens vegne

Elsebeth Rasmussen